

# FREDNINGSVÆRDI ER

BØSSEMAGERGADE 24 - 28

HELSINGØR KOMMUNE



Besigtigelsesdato:	10.07.2013
Besigtiget af:	Maria Wedel Søe
Journalnummer:	2011-7.82.07/217-0001
Kommune:	Helsingør Kommune
Adresse:	Bøssemagergade 24-28, 3150 Hellebæk
Betegnelse:	Bøssemagergade 24-28
Fredningsår:	1950
Omfang:	<i>Forhuset, udhuset og vinkelhuset (1700-tallet).</i>

## — BYGNINGSBESKRIVELSE

Bygningerne ligger i udkanten af Hellebæk tæt på skoven og den gamle Hammermølle og mølledam. Forhuset er én ud af i alt seks store forhuse og tre mindre baghuse, der sammen med vinkelhuset mod nord og det lille udhus mod vest udgør de tidligere boliger og værksteder, der hørte til Kronborg Geværfabrik. Bygningerne ligner hinanden i form, materialer og farver.

Bygningen, Forhuset mod Bøssemagergade 24 - 28, er opført i én etage af pudset, gulkalket grundmur på en sorttjæret sokkel, og afsluttes af en sortmalet trægesims og et halvvalmet tag af røde teglsten. I tagfladen mod gaden ses tre små tagkviste med teglhængte heltage og murede flunker, samt ældre torammede vinduer. I tagfladen mod gaden ses tillige både små og store tagvinduer, mens der mod gården er et par nyere kviste samt en hel del store, nye tagvinduer. I tagryggen ses i alt fire skorstenspiber opført i rød, blank mur med både sokkel og krave. Bygningen har to hoveddøre i facaden mod Bøssemagergade. Dørene er ældre flammerede, rødmaledede, enfløjede døre med overvindue og korte stentrappes foran. I gårdsiden findes både nyere og ældre revledøre. Bygningen har småtopsprossede vinduer, der alle er torammede og udført på traditionel vis, enkelte er ældre men de fleste er nyere og udført med koblede rammer. Vinduerne er sat i fladbuede blændingsfelter, der går ned til soklen.

I det indre er bygningen opdelt i fire lejligheder, hvis grundplan varierer men har grundlæggende ens træk, eksempelvis at stuerne ligger mod gaden og køkkenerne mod gården, mens der i tagetagen er indrettet værelser. Nyere badeværelser findes både i stueplan og i tagetagen. Spidsloftet er uudnyttet. Materialerne er gennemgående nyere, herunder brædde-, linoleums- og flisegulve, gips- eller pudsløfter samt nye pladedøre og nye trætrapper. Enkelte ældre trægulve, revle- og fyldingsdøre med beslag og greb samt

bindingsværksskillevægge, brystningspaneler og synlige loftbjælker er bevaret.

Vinkelhuset mod nord, der ligger langs Skolestien er ligeledes en grundmuret bygning i en etage. Murene er gulkalkede over en sort sokkel, gesimsen ligeledes sort og taget, der er et heltag er belagt med røde tegl. Tagfladen mod Skolestien er friholdt fra tagvinder, mens der i de øvrige tagflader ses enkelte mindre og nyere tagvinduer samt i rygningen er en skorstenspipe i rød, blank mur med sokkel og krave. Bygningens vinduer og døre er rødmaledede og delvist ældre, delvist nyere, udført i kopi af de tidligere. Foran den østlige gavl er en nyere forhøjet træterrasse.

I det indre er indrettet en bolig, der ligesom bygningen mod Bøssebogsgade har bevaret enkelte ældre overflader og detaljer.

Udhuset, er bygget ind i terrænet, der stiger mod vest. Bygningen er opført i sorttjæret bindingsværk med gulkalkede tavler, på en sokkel af syldsten, der ligesom et bredt sugfjæl er sorttjæret. Bygningen afsluttes af et nyere og traditionelt udført, helvalmet stråtag med mønning og kragtræer. I østside findes et par nyere sortmalede revledøre med ældre båndhængsler samt få ældre, rødmaledede vinduer.

I det indre er bygningen indrettet som udhus for beboerne i forhuset. Overfladerne i det indre er nyere, men traditionelt udført af enkle materialer, herunder et støbt gulv, kalkede mure og en synlig tagkonstruktion af træ. Stråtagets underside er synlig.

## — BYGNINGSHISTORIE

Efter Kronborgs opførelse i 1585, satte Frederik den Anden gang i et omfattende kanal- og dæmningsarbejde omkring Hellebæk. Da Christian den Fjerde kom til magten udbyggede han området i 1598 med en vanddrevet hammermølle og få år efter et tilhørende kanonstøberi.

I 1743 købte regimentskvartermester Stephan Hansen møllen og under hans ledelse voksede produktionen. I 1765 købte kongen anlægget, og den nuværende hammermølle blev opført. Dog kom møllen allerede få år efter igen i privateje, da familien Schimmelmänn købte anlægget i 1768.

H.C. von Schimmelmänn fik i 1770'erne bygmester Schram til at opføre mesterboligerne med kombinerede værksteder langs Bøssebogsgade til deres udenlandske bøssemagere. Bygningerne var opdelt således, at der boede to bøssebogermestre i midten af husene, mens deres værksteder lå placeret i gavlene.

Anlægget bestod blandt andet af et proberhus, (hvor i probering, dvs. afprøving/godkendelse af geværløbene fandt sted), herefter lå den første bygning, Bøssemagergade 24 med facaden mod Skolestien. De næste længer (nr. 26 til nr. 36), med facaderne ud mod Bøssemagergade var selve mesterboligerne og blev i folkemunde kaldt ”Tallerkenrækken”. Den smalleste af længerne (nr. 40 og nr. 38) blev kaldt ”Skæftergården”, denne bestod af mindre boliger til skæftemagerne, og de tre små huse bagved rummede værksteder til skæftemagerne.

Hele anlægget omkring møllen gav grundlag for vækst, og Hellebæk by voksede markant fra slutningen af 1700-tallet.

Da geværfabrikken lukkede i 1870 blev Hellebæk Klædefabrik omdrejningspunkt for byens nye industri, og de tidligere værksteder, der havde ligget i forbindelse med mesterboligerne blev omdannet til boliger.

## — KILDER

[www.helsingorleksikon.dk](http://www.helsingorleksikon.dk)

[www.kulturarv.dk/1001fortaellinger](http://www.kulturarv.dk/1001fortaellinger)

## — MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi består i det intakte miljø af gule homogene længer langs Bøssemagergade, som sammen med mindre udhuse, hammermøllen, mølledammen og Proberhuset, i dansk sammenhæng, udgør et enestående og meget tidligt industrimiljø. Bygningerne set i en sammenhæng vidner således om en langvarig produktion af våben i forbindelse med Danmarks krige gennem næsten 300 år.

## — KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi knytter sig til bygningernes relativt ens fremtræden i proportioner, form, materialer og farver, der tydeligt vidner om deres tidligere sammenhæng i det store anlæg. De enkle facader uden bemærkelsesværdig udsmykning afspejler bygningernes oprindelige, enkle funktion som arbejderboliger og værksteder. Hertil kommer, at udhuset mod vest er opført i bindingsværk med stråtag, små vinduer og revledøre, og herved afspejler den tidligere funktion som stald.

Hierarkiet mellem arbejderne på fabrikken er stadig aflæseligt i bygningernes indbyrdes skift i proportioner og detaljer. De tidligere mesterboliger, herunder Bøssemagergade 24 - 28, skiller sig ud fra de øvrige længer, idet de er bredere og har en profileret trægesims samt rigere udsmykkede, flammerede hoveddøre med overvindue og stentrapper. De øvrige bygninger, som tidligere var tiltænkt de lavere rangerende arbejdere, er smallere bygninger med en simpel gesims eller slet ingen, og der er flere skorstenspiber og hoveddøre, der tillige er udført som enkle revledøre med trætrapper foran. Således er det de små detaljer, der trods det ensartede udtryk, viser den tidligere forskel i rang og stand.

Hertil kommer de ældre eller traditionelt udførte bygningsdetaljer som vinduer og døre med alle detaljer vidner om bygningens alder. Det samme gør sig gældende for de bevarede dele af bygningens interiør, herunder de ældre trægulve og bræddeloftet mellem synligt bjælkelag, bindingsværksskillevægge samt de enkelte ældre døre med de for 1700-tallets karakteristiske smedede greb, bånd- og bukkehornshængsler. Især i den midterste del af forhuset er bevaret mange ældre bygningsdele som fyldingsdøre, bræddegulve og traditionelle brystningspaneler, der tilsammen danner et billede af hvordan Mesterboligerne har været indrettet. Hertil kommer at der mod gårdsiden er en ældre, stejl ligeløbstrappe til loftetagen, hvor der er ældre revledøre og hvor de ældre kvistvinduer har bevaret profilerede lodposte og anverfere.

## — ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi for forhuset og vinkelhuset knytter sig til de velproportionerede bygningskroppe, som domineres af de høje, stejle tage, der på forhuset domineres af de ensartede, rytmisk placerede kviste. Forhusets arkitektoniske udtryk styrkes tillige af den klare symmetriske placering af vinduer, døre, kviste og skorstenspiber, der skaber et roligt og afbalanceret udtryk. Dette understreges af de taktfaste murblændinger, der tangerer soklen og skaber en reliefvirkning, der naturligt indrammer hvert vindue. Murblændingernes lodrette stræben bryder på let og elegant vis med de ellers gennemgående horisontale linjer, der især opfattes ved den sorte gesims og sokkel. Hertil kommer, at den sorte sokkel er med til at optage og aftegne terrænets fald i gaden.

Den arkitektoniske værdi relaterer sig endvidere til den markante farveholdning, der både ses på forhuset og vinkelhuset, hvor de røde døre og vinduer markerer sig i den gule mur, og samtidig harmonerer med de røde tagflader. De gule flunker og gavle på forhusets kviste falder tillige naturligt ind i det øvrige arkitektoniske udtryk. Farveholdningen er endvidere stærk på udhuset, hvor det sorte

bindingsværk fremstår markant mod den gule mur. Hertil kommer det ubrudte stråtag, der elegant former sig om gavlene.

## — BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I det ydre knytter de bærende fredningsværdier sig til de sluttede bygningskroppe med enkle gulkalkede mure med sorte sokler, røde tegltage med små kviste mod gaden på forhuset og skorstenspiber i rygningen. Til bygningsdetaljerne som gesimser, granittrapper, -ældre eller traditionelt udførte vinduer og døre med alle detaljer. Hertil kommer den traditionelle materiale- og farveholdning.

I det indre knytter de bærende fredningsværdier sig til de delvist bevarede grundplaner med opdeling til mindre boliger, der har stuerne mod gaden. Hertil kommer alle bevarede eller traditionelle materialer samt de ældre bygningsdetaljer såsom bjælker, revle- og fyldingsdøre med alle detaljer.

De bærende fredningsværdier knytter sig for udhuset til det bevarede, stolpede bindingsværk, de ældre, små vinduer, de enkle revledøre og det ubrudte stråttækkede tag med mønning og kragtrær.

## — ANBEFALINGER

Det anbefales, at de mange store tagvinduer, ved en kommende tagomlægning reduceres eller helt fjernes, da disse er fremmede overfor den ellers enkle bygningskrop.

Det anbefales, at der ved fremtidig udskiftning af de indre overflader og bygningsdele anvendes materialer, der i langt højere grad, end de nuværende, nyere materialer, svarer til bygningens alder.

## — FORHOLD VEDRØRENDE FREDNINGEN

### SKØNNET VEDLIGEHOLDELSESTILSTAND

- God vedligeholdelsesstandard, ingen eller få ubetydelige skader
- Tilfredsstillende vedligeholdelsesstandarder, få mindre betydelige skader
- Ringe vedligeholdelsesstandard, en del skader og noget nedslidt
- Dårlig vedligeholdelsesstandard, omfattende skader og meget nedslidt

- FF3 Ændringer der har ødelagt bygningens fredningsværdier

"Klik og skriv tekst"

- FF2 Arbejder som har svækket bygningens fredningsværdier

"Klik og skriv tekst"

- FORSLAG TIL UDVIDELSE AF FREDNINGEN

"Klik og skriv tekst"

- FORSLAG TIL OPHÆVELSEN AF FREDNINGEN

"Klik og skriv tekst"

- NOTER

"Klik og skriv tekst"

355 | KOMPLEKSTYPE

### TILKNYTTETE BYGNINGER

Bygning 1 - Forhuse	Arkitekt/bygmester/ingeniør	Stilart/bygningsperiode
Bygning 2 - Udhus	Ukendt	Anden
Bygning 3 - Vinkelhus	Ukendt	Anden
	Ukendt	Anden

### RETTELSE TIL BBR

"Klik og skriv tekst"